

บทที่ 1

บทนำ ✓

ความเป็นมาของโรค

การพัฒนาประเทศจะให้โดยลัดก็เห็นอารยะประเทศนั้นจะคงมีการพัฒนาทุก ๆ ด้านพร้อมกันไป ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สาธารณสุข ฯลฯ การสาธารณสุขถือเป็นปัญหาสำคัญที่ประเทศกำลังพัฒนา รวมทั้งประเทศไทยกำลังประสบอยู่ ปัญหาดังกล่าวมีผลต่อการพัฒนาประเทศทางด้านกำลังคนและสุขภาพของคน อันเป็นปัจจัยหนึ่งในอันที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาของประเทศในทุก ๆ ด้านต่อไปกล่าวคือ การพัฒนาประเทศจะต้องพัฒนาคนไปด้วย นั่นคือ การสร้างหรือทำให้ประชากรมีคุณภาพ หมายถึง การวางรากฐานตลอดจนการสร้างรากฐานคุณภาพของประชากรตั้งแต่แรกเริ่มเกิดกันทีเดียว¹

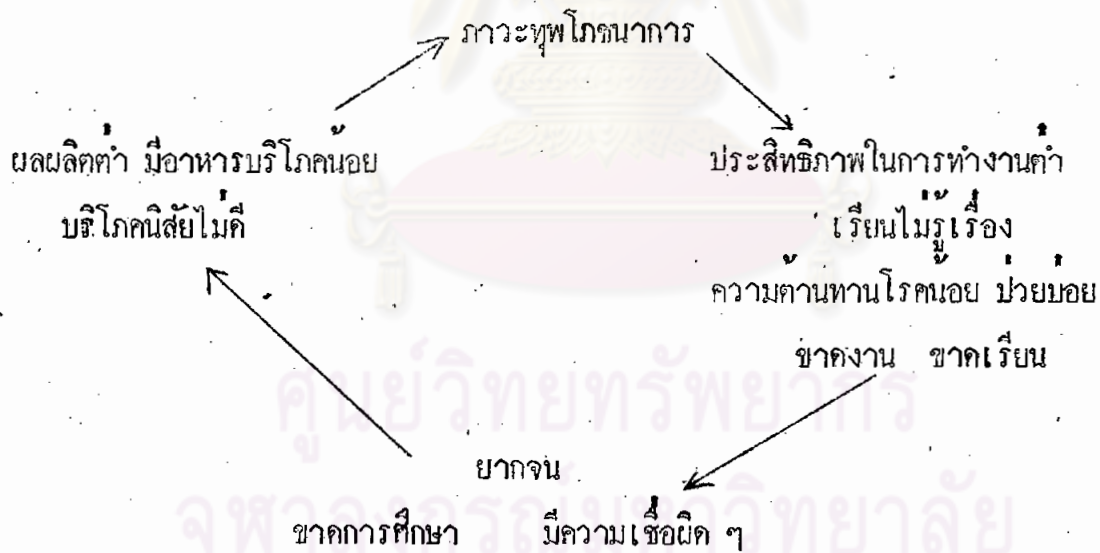
อาหารและโภชนาการเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการวางรากฐานคุณภาพชีวิต เพราะในทางการแพทย์แล้วถือว่าจุดเริ่มต้นของการพัฒนาคือการทำให้คนมีภาวะโภชนาการดีไม่เป็นโรคขาดอาหาร เพราะหากชีวิตเริ่มต้นด้วยการมีภาวะโภชนาการไม่ดี จะทำให้ทั้งสมองและร่างกายเจริญได้ไม่เต็มที่ จากการวิจัยและศึกษาทางการแพทย์พบว่า สมองของมนุษย์นั้นเจริญอย่างรวดเร็วตั้งแต่องค์เป็นทารกอยู่ในครรภ์มารดา คือ ประมาณ 2 เดือน

---

¹ ไกรสิทธิ์ ตันศิริรินทร์ "โรคขาดโปรตีนและแคลอรี" (Protein Calorie Malnutrition) เอกสารประกอบการบรรยาย ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี (เอกสารโรเนียวแผ่นปลิว).

ก่อนคลอด จนกระทั่ง 2 ปีหลังคลอด ขนาดสมองจะเจริญถึงร้อยละ 80 ของขนาดสมองที่เจริญเต็มที่เมื่อเป็นผู้ใหญ่ รวมทั้งสมรรถภาพในการทำงานของประสาทด้วย ดังนั้น การที่แม่มีภาวะโภชนาการดีในระยะนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง และตั้งแต่เมื่อคลอดจนถึง 2 ปี หรือโดยเฉพาะในระยะ 6 เดือนแรก การขาดอาหารในระยะนี้อาจทำให้การเจริญของสมองหยุดชะงักอย่างถาวร หรือถ้าไม่รุนแรงขนาดนั้นก็อาจทำให้การเจริญของสมองน้อยกว่าที่ควร ซึ่งมีผลทำให้เด็กมีสมองเฉื่อยชา การเรียนรู้ช้า ขาดความคิดริเริ่ม ส่วนทางด้านร่างกาย หากเด็กขาดอาหารในช่วงดังกล่าวจะทำให้ร่างกายอ่อนแอ เจ็บป่วยบ่อย ซึ่งผลจากการได้รับอาหารไม่เพียงพอของทารกนับตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาจน 2 ปีหลังคลอดนั้น จึงทำให้เกิดปัญหาประชากรขาดคุณภาพ ยังผลให้การพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ เป็นไปได้อย่างเชื่องช้า¹ (เพื่อความเข้าใจยิ่งขึ้น โปรดดูวัฏจักรของปัญหาทุพโภชนาการประกอบ)

¹ อารี วัลยะเสวี, ผู้อำนวยการสถานีวิจัยโภชนาการ, สถานีวิจัยโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล, สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2523.

สำหรับประเทศไทยนั้น ปัญหาเรื่องการขาดโปรตีนและแคลอรี (Protein Calorie Malnutrition) หรือที่เรียกกันว่าโรคขาดอาหาร นับเป็นปัญหาที่พบได้ในทุกภาคของประเทศ โดยเฉพาะในชนบทและแหล่งเสื่อมโทรมในเมืองใหญ่

จากการสำรวจของกองโภชนาการ กระทรวงสาธารณสุข ในปี พ.ศ. 2523 พบว่า เด็กวัยก่อนเรียน (ตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี) จาก 68 จังหวัดในประเทศไทย คือภาคเหนือ 16 จังหวัด ภาคกลาง 16 จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 16 จังหวัด ภาคตะวันออก 8 จังหวัด และภาคใต้ 12 จังหวัด มีภาวะโภชนาการดังปรากฏในตารางที่ 1¹

ตารางที่ 1

ระดับความรุนแรง	อัตราการเกิดโรค (ร้อยละ)
ปกติ	43.9
ทุพโภชนาการระดับที่ 1	39.5
ทุพโภชนาการระดับที่ 2	14.2
ทุพโภชนาการระดับที่ 3	2.3

สาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหา การขาดสารอาหารนั้นมี 3 ประเภทคือ ทั่วคน อาหาร และภาวะแวดล้อม หากพิจารณาทั่วคนแล้วจะพบว่า คนที่ต้องการอาหารมากเป็นพิเศษ คือ หญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร ทารกและเด็กวัยก่อนเรียน การได้อาหารของพ่อเพียงก้นที่

¹ สถิติจากกองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข รวบรวมถึงเดือน มิถุนายน 2523.

ร่างกายต้องการ หากมองสาเหตุจากภาวะแวดล้อมที่มีผลต่อการกินอาหาร เรื่องนี้จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับความเชื่อถือนี้ และนิสัยการกินอาหาร และที่น่าห่วงที่สุดคือ ความเชื่อในการร่งคอาหารแสดงของแม่ในระยะตั้งครรภ์และให้นมบุตร ซึ่งอาจทำให้ทั้งแม่และลูกขาดอาหารได้ และที่สำคัญอีกอย่างคือ แม่มักขาดความรู้ในการเลี้ยงดูและให้อาหารทารก เช่น ไม่เห็นความสำคัญของการเลี้ยงดูควยนมแม่ หรือขาดความรู้เรื่องอาหารและโภชนาการ โดยเฉพาะของทารกและหญิงขณะตั้งครรภ์หรือให้นมบุตร

แนวทางในการแก้ปัญหาโภชนาการสามารถกำหนดได้ดังนี้คือ

1. ส่งเสริมการเลี้ยงดูควยนมแม่ เพราะนมแม่จัดเป็นอาหารที่เหมาะสมที่สุดสำหรับทารก

2. การให้อาหารเสริมที่ถูกต้อง เมื่อทารกอายุ 3 เดือนขึ้นไป

3. ให้ความรู้แก่คนในครอบครัว เช่น การนี้ควยนมป้องกันโรคคอติบ ไอกรน วัณโรค

เป็นต้น

4. การวางแผนครอบครัว ทั้งนี้เพื่อสุขภาพที่ดีของทั้งแม่และลูก

5. การให้ข่าวสารด้านอาหารและโภชนาการแก่กลุ่มแม่¹

¹ อารี วลัยะเสวี "ปัญหาทุพโภชนาการในประเทศไทย", เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง สัมมนาวิชาการพัฒนาเด็ก ระหว่างวันที่ 13-14 ตุลาคม 2522 ที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา (เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม).

จากแนวความคิดดังกล่าวมาแล้วจะเห็นว่าแม่เป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญในการ
 ช่วยลดปัญหาการขาดอาหารในทารกและเด็ก รวมทั้งปัญหาการขาดคุณภาพของประชากร
 ของประเทศ ดังนั้นการเร่งและร่วมมือกันเพื่อให้ความรู้แก่กลุ่มแม่ เพื่อให้เกิด
 ความรู้ความเข้าใจในค่านิยมโภชนาการ การให้อาหารเด็กอย่างถูกต้องมีความจำเป็นอย่างยิ่ง
 จึงจะเห็นได้ว่าในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สี่ ได้ให้ความสำคัญแก่การ
 พัฒนาทางโภชนาการและโภชนาการ เพราะถือว่าการพัฒนาคุณภาพของประชากรมีความ
 สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ นโยบายของแผนนี้มุ่งส่งเสริมภาวะโภชนาการ มุ่งแก้
 ปัญหาในกลุ่มทารก เด็กก่อนวัยเรียน (ตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี) และมารดา สำหรับแนวทาง
 และวิธีดำเนินงานคือ เน้นหนักทางด้านการให้โภชนศึกษาแก่มารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
 บริโภคนิสัยที่ถูกต้อง ฯลฯ รวมทั้งการวางแผนการสื่อสารและเผยแพร่ เนื่องจากเชื่อว่า
 ความสำเร็จของแผนขึ้นอยู่กับความร่วมมือและความเข้าใจของประชากร¹

อย่างไรก็ตามหากการเผยแพร่ข่าวสารความรู้แก่กลุ่มแม่ เพื่อให้เกิดความรู้และ
 ความเข้าใจอย่างถูกต้องตามหลักโภชนาการนั้น หากมีการติดตามและประเมินผลแล้วยอม
 ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาได้อย่างดียิ่งขึ้น กรมวิธีหนึ่งซึ่งกำลังเป็นเรื่องที่สนใจ
 ในปัจจุบันคือ การศึกษาเกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจของแม่หรือทัศนคติของกลุ่มแม่เกี่ยวกับ
 ข่าวสารค่านิยมโภชนาการต่าง ๆ ที่กลุ่มแม่ได้รับอยู่เสมอจากชีวิตประจำวัน อันได้แก่ การได้
 รับข่าวสารอย่างเป็นทางการ เช่น จากการได้รับคำแนะนำของแพทย์ พยาบาล โภชนาการ
 หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอื่น ๆ ตลอดจนการได้รับข่าวสารอย่างไม่เป็นทางการ เช่น จาก
 สื่อมวลชน จากประสบการณ์ของแต่ละบุคคลที่สะสมกันมานาน โดยในการศึกษานี้จะมุ่งให้
 ความสำคัญการรับข่าวสารจากสื่อมวลชนหรือในที่นี้จะเรียกว่าการเปิดรับสื่อมวลชน

¹ อารี วัลยะเสวีและคณะ, โรคโภชนาการ (กรุงเทพฯ : บริษัท ประชาช่าง
 จำกัด, 2520), หน้า 4-5.

การศึกษาเพียงเรื่องของความรู้และความเข้าใจหรือทัศนคติ แต่เพียงอย่างเดียวอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นยังไม่สามารถที่จะให้รายละเอียดหรือความถูกต้องในการศึกษานี้ได้อย่างใกล้เคียง เพราะเหตุที่ว่าทั้งเรื่องของความรู้และความเข้าใจหรือทัศนคติ ล้วนเป็นส่วนประกอบส่วนหนึ่งของสิ่งที่เรียกว่าความสำนึก (Consciousness) ดังที่นักวิชาการที่ได้ศึกษาในเรื่องของความสำนึกนี้ได้ให้คำนิยามไว้ เช่น เค. คอฟฟา (K. Koffa) กล่าวว่าความสำนึก (Consciousness) คือ สภาวะจิตใจที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิด และความปรารถนาต่าง ๆ ความสำนึกจึงเกิดจากการรับรู้ที่มีความหมายเหมือนกับคำว่า การรู้ตัว (Awareness)¹ หรือ ทีโอดอร์ นิวคอมบ และ ราฟท์ เทอร์เนอร์ และ ฟิลิป คอนเวิร์ส (Theodore Newcomb and Ralp Turner and Philip Converse) ซึ่งให้เห็นว่าความสำนึกเป็นการแสดงออกซึ่งความรู้สึกที่เกิดจากความรู้ที่สะสมไว้ทั้งทางบวกและทางลบ นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งสะท้อนถึงทัศนคติเริ่มแรกที่ได้รับจากความรู้และประสบการณ์² หรือที่นักวิชาการไทย พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ให้ความหมายของความสำนึกได้อย่างครอบคลุมที่สุดว่าความสำนึกเป็นผลที่ไ้มาจาก การประเมินค่าของสิ่งที่วัดไ้มาจาก ความรู้ ความเข้าใจ หรือความเชื่อ หรือค่านิยม ความคิดเห็น ความสนใจ และทัศนคติซึ่งในสิ่งเหล่านี้ พรศักดิ์

¹ K. Koffa "Consciousness," Encyclopedia of the Social Sciences, 3-4(1948), p. 212.

² Theodore Newcomb, Ralp Turner and Philip Converse, Social Psychology (London : Routhedge and Kagan Paul, 1966), pp. 41 - 42.

โคเนตหนักเรื่องของความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเป็นสำคัญ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะพิจารณาเรื่องขงความสำนึกนี้ไ้มาจากการวิเคราะห์ระดับความแตกต่างของระดับความรู้ ความเข้าใจ และระดับความรู้สึกจากทัศนคติที่มาเป็นเกณฑ์ 1

ควยเหตุกึ่งกล่าวข้างคน ผู้เขียนจึงสนใจที่จะนำเรื่องขงความสำนึกนี้มาเขียนเป็นวิทยานิพนธ์ โดยนำมาสร้างเป็นรูปแบบจำลองเกี่ยวกับเรื่องของการเปิดรับสื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดรับสื่อสารมวลชน (Mass Media Exposure) และจากการค้นคว้าในเรื่องนี้ที่สามารถนำมาพิจารณาควบคู่กับเรื่องขงความสำนึกโค โดยอาศัยแนวทางขง ไมเคิล รัช (Michael Rush) และฟิลิป แอทออฟ (Phillip Athoff)² เป็นหลัก กล่าวคือ เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่าบทบาทขงสื่อมวลชนโดยทั่วไปคือ

- 1. หน้าที่ในการเฝ้าระวังและให้ความรู้ (Surveillance and Knowledge)
- 2. หน้าที่สร้างความสัมพันธ์ (Correlation)
- 3. หน้าที่ในการถ่ายทอดวัฒนธรรม (Cultural transmission)
- 4. หน้าที่ในการให้ความบันเทิง (Entertainment)

1. Cornsak Phonphraew, "The Political Culture and Personality of the Laotian Political Bureaucratic Elite," Unpublished Ph.D. Dissertation University of Oklahoma, 1976, p.220.

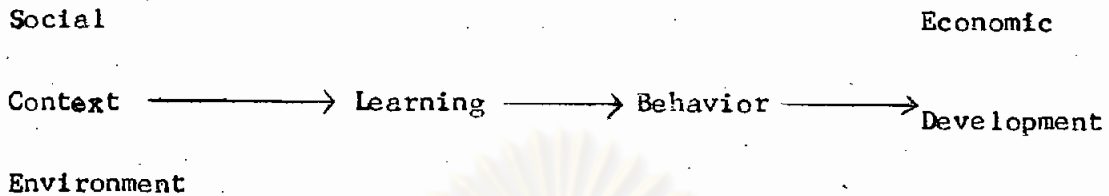
2. Michael Rush and Phillip Athoff, Introduction to Political Sociology, (Great Britain : Western Printing Serviced Press, Ltd., 1971, p.16.

โดยเฉพาะทางด้านการให้ความรู้ตลอดจนทัศนคติและโลกทรรศน์ หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ดังเช่นนักวิชาการทางการศึกษาดังกล่าว เช่น ดาเนียล เลอร์เนอร์ (Daniel Lerner) นักสังคมวิทยาผู้บุกเบิกงานด้านการวิจัยผลของสื่อมวลชน (Effects Research) ทางด้านนิเทศศาสตร์พัฒนาการ (Communication Development) ซึ่งผลงานของท่านผู้นี้มีอิทธิพลต่อนักวิชาการรุ่นหลังเป็นอย่างมาก และได้รับการทดสอบในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก¹ โดยให้ความเห็นว่าสื่อมวลชนอันได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ นิตยสาร โทรทัศน์ และภาพยนตร์ จะช่วยกระตุ้นให้คนสนใจและเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทำให้บุคคลเป็นคนที่ทันสมัยขึ้น (Modernization) เป็นผลคือแก่ประเทศและสังคม ซึ่งพ้องกับแนวความคิดของ จอห์น ไคเคิล (John H. Kunkel) ที่เขียนไว้ในหนังสือเรื่อง "Society and Economic Growth" ที่พิจารณาพฤติกรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการมองปัญหาการพัฒนาประเทศตามรูปแบบ (Model) 2 แบบคือ รูปแบบจิตวิทยา (Psychodynamic Models) และรูปแบบคานพฤติกรรม (Behavioral Models) โดยไคเคิล ชี้ให้เห็นว่า ความรู้สึกของบุคคลอันได้แก่ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติต่าง ๆ หากบุคคลมีการเปลี่ยนแปลงในสิ่งเหล่านี้แล้ว ย่อมจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมตามลำดับในที่สุด ก่อให้เกิดการพัฒนาต่าง ๆ ตามมา แต่สำหรับตามแนวความคิดของไคเคิลนั้น เน้นที่เฉพาะที่การพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ ดังนี้²

¹ Daniel Lerner, The Passing of Traditional Society (Glencoe: Glencoe, 1958).

² John H. Kunkel, Society and Economic Growth: A Behavioral Perspective of Social Change, (Oxford, 1970).

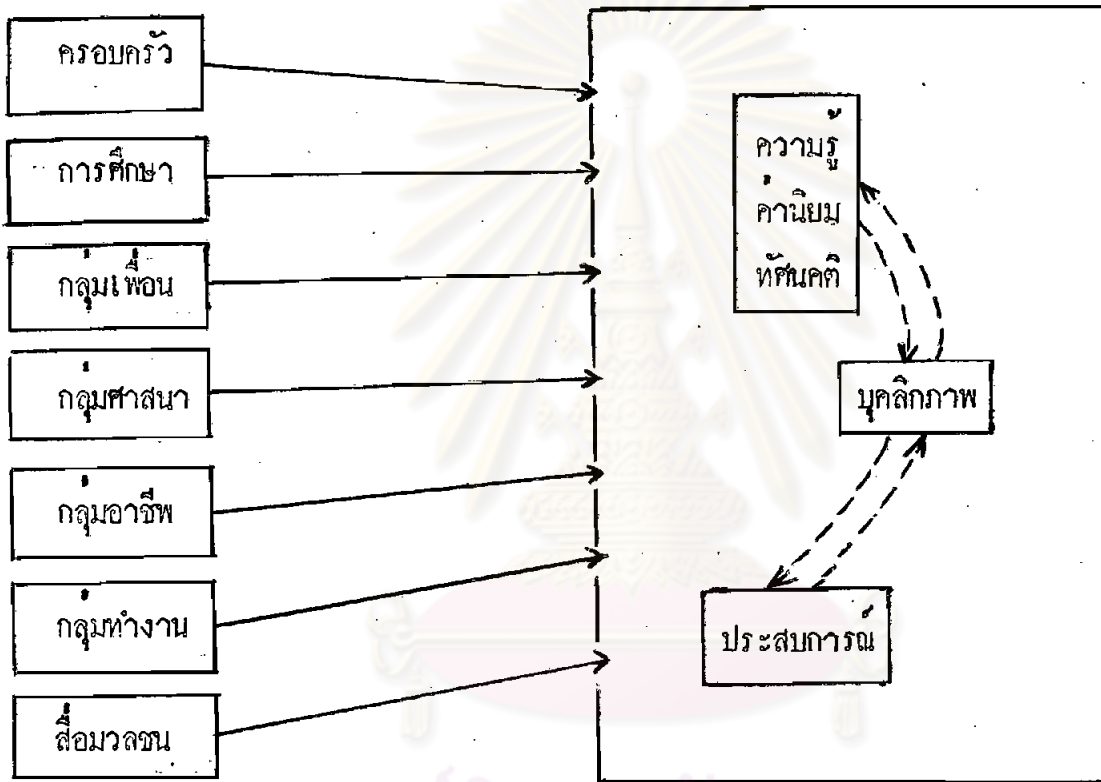

ในเรื่องแนวความคิดของ คันทเดส นี้ หากนำเรื่องของสื่อมวลชนมาปรับใช้เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางวิทยานิพนธ์นี้ ย่อมจะนำแนวความคิดของ ไมเคิล รัช (Michael Rush) และฟิลิป เอโทฟ (Phillip Athoff) ที่มีความเห็นสอดคล้องกับนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อมวลชน ส่วนมากที่ต่างลงความเห็นสอดคล้องกันว่าสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือที่มีอำนาจโน้มน้าวจิตใจ (Persuasion Power) อย่างมากที่จะให้บุคคลเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติได้อย่างมาก แสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 1¹

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ประยุกต์จาก Michael Rush and Phillip Athoff, Introduction

to Political Sociology (Great Britain : Western Printing Serviced Press, Ltd., 1971), p.16.

จากแผนที่ซึ่ง ไมเคิล รัส และ วิลิป เอชทอฟได้ศึกษาพบว่า ครอบครัว การศึกษา กลุ่มเพื่อนฝูง กลุ่มศาสนา กลุ่มงานต่าง ๆ รวมทั้งสื่อมวลชน มีบทบาทอย่างมาก ในการให้ความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยม ความเชื่อ ทักษะคิด ซึ่งส่งผลต่อการส่งเสริมประสพการณ์ และพัฒนาบุคลิกภาพ และมีบทบาทในกระบวนการชักเสลาทางสังคม และการเรียนรู้แบบบุคคล โดยที่ได้ให้เหตุผลว่าครอบครัวและโรงเรียนมีบทบาทต่อการสร้างกระบวนการกล่อมเกลา เรียนรู้และอบรมทางสังคม ที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติ ความเชื่อ ความรู้และความเข้าใจ ค่านิยม ของบุคคล เพราะถือว่ากลุ่มทั้งสองนี้เป็นหน่วยแรกที่วางรากฐานในเรื่องการเรียนรู้เพื่อเข้าสู่สังคมมนุษย์ ต่อมากลุ่มอื่น ๆ ในสังคมรวมทั้งสื่อมวลชนด้วย จึงเข้ามามีบทบาทเพราะมนุษย์ จะหลีกเลี่ยงเรื่องของสื่อมวลชนไม่พ้น ดังนั้นนักวิชาการไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการทางสังคมวิทยา ทางมนุษยวิทยา ทางรัฐศาสตร์ หรือทางการสื่อสารมวลชน ต่างพากันยอมรับบทบาทของ สื่อมวลชนที่มีต่อชีวิตมนุษย์ด้วยกันทั้งนั้น กล่าวคือต่างมีความเห็นว่าวิธีการที่จะให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจและเกิดการค้นคว้าในเรื่องใดก็ตาม จำเป็นต้องอาศัยการสื่อสาร (Communication Process) เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดข้อเท็จจริงและป้อนข้อมูลให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับฟังตลอดจนเป็นผู้สอนและชักนำประชาชนให้เข้าใจบทบาทในชีวิตประจำวันของคนในสถานต่าง ๆ ¹

¹ เกษม: ศิริสัมพันธ์, "สื่อสารมวลชนกับการพัฒนาการเมือง" ใน ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขและเพิ่มเติม, อมร วิชาสิทธิ์และชัชติยา กรรณสูตร, รวบรวม, (พระนคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์และการซื้อแห่งประเทศไทย จำกัด, 2515) หน้า 87 - 89.

ดาเนียล เดอร์เนอร์ กล่าวว่า สื่อมวลชน เป็นตัวที่กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งนำไปสู่การปรับวิถีชีวิตและค่านิยมเพื่อการพัฒนาประเทศให้ทันสมัย โดยการนำเอาความคิดใหม่ ๆ และข่าวสารใหม่ ๆ ไปกระตุ้นการทำงานในเมือง เป็นคน กรรมวิธีดังกล่าวนี้ สื่อมวลชนสามารถก่อให้เกิดผลประโยชน์ใหม่ ๆ ในสายตาของแต่ละคน ¹

วิลเบอร์ แชรรมม์ ได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมการพัฒนาจะดำเนินไปได้ด้วยดี ก็ต่อเมื่อมีการแยกมาตรฐานและจุดมุ่งหมายของประเทศออกจากกันและผู้ที่ทำหน้าที่ยกฐานะดังกล่าวก็คือ สื่อมวลชน ² เพราะสื่อมวลชนจะทำหน้าที่สร้างความตื่นตัวให้แก่คนทั่วไป ให้เกิดความสำนึกในมาตรฐานของชีวิต เศรษฐกิจหรือการเมืองเพิ่มขึ้น จึงเห็นได้ว่าสื่อมวลชน มีความสำคัญเป็นอย่างมาก

สำหรับนักวิชาการไทยอย่างเช่น เกษม ศิริสัมพันธ์ กล่าวถึงบทบาทของสื่อมวลชน ในสังคมปัจจุบันไว้ว่ามีหน้าที่สำคัญ 3 ประการคือ

¹ Daniel Lerner, "Toward a Communication Theory," in Communications and Political Development, ed. by Lucian W. Pye (Princeton : Princeton University Press, 1963), pp. 327-350.

² Wilbur Schramm, "Communication Development and the Development Process," in Communication and Political Development, ed. by Lucian W. Pye, pp.30-37.

1. ถ่ายทอดข่าวสารให้ประชาชนทราบ เพื่อเป็นพื้นฐานให้ประชาชนใช้ในการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาบางอย่างในชีวิตประจำวัน

2. เป็นผู้เสนอความบันเทิงแก่ประชาชน

3. เป็นตลาดเสรีแห่งความคิดในที่สาธารณะต่าง ๆ ¹

ในหน้าที่ทั้ง 3 ประการนี้ หน้าที่ประการที่ 1 และที่ 3 นั้น ถือได้ว่าเป็นบทบาทสำคัญในสังคมปัจจุบัน อย่างไรก็ตามในเรื่องนี้ วิลเบอร์ แชรรมม์ ได้มีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบจารีตประเพณีดั้งเดิมมาเป็นสังคมสมัยใหม่ เช่นในประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย สื่อมวลชนย่อมจะมีภาระหน้าที่พิเศษเพิ่มขึ้นอีกประการหนึ่งคือ เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ และสั่งสอนมวลชนให้เกิดความรู้และความเข้าใจในบทบาทการดำเนินชีวิตของตนได้เป็นอย่างดี

ดังที่กล่าวแล้วว่า ปัญหาโภชนาการเป็นปัญหาหนึ่งที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศหลายประการ และกรรมวิธีหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหา ดังที่กล่าวคือ ศึกษาถึงความรู้ และความเข้าใจหรือทัศนคติของกลุ่มแม่ที่เกี่ยวกับอาหารและโภชนาการ โดยอาศัยสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือ ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวแล้วว่า ความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่เรียกว่าความสำนึก เหตุนี้เองผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาความสำนึกของกลุ่มแม่จากการเปิดรับข่าวสารด้านอาหารและโภชนาการ เนื่องจากแม่มีเป็นตัวจักรสำคัญในการช่วยลดปัญหาโภชนาการได้ ดังที่กล่าวแล้วข้างต้น ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ในการวิจัย

¹ เกษม ศิริสัมพันธ์, "สื่อสารมวลชนกับการพัฒนาทางการเมือง" ใน ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ พิมพ์ครั้งที่ 2, แก้ไขเพิ่มเติม, หน้า 82-84.

คือ โรงพยาบาลรามาริบัติ โรงพยาบาลพญาไท และศูนย์บริการสาธารณสุข 2 ทั้งนี้ เนื่องจากสถานพยาบาลทั้งสามแห่งนี้มีความแตกต่างกันในแง่ที่ว่า โรงพยาบาลรามาริบัติ จัดเป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่ของรัฐบาล มีเตียงคนไข้กว่า 600 เตียง โรงพยาบาลพญาไท จัดเป็นโรงพยาบาลขนาดกลางของเอกชน มีเตียงคนไข้ประมาณ 200 เตียง ส่วนศูนย์บริการสาธารณสุข 2 เป็นสถานพยาบาลที่ช่วยแบ่งเบาภาระจากโรงพยาบาลแต่ไม่มีเตียงคนไข้ รับผิดชอบคนไข้นอกเท่านั้น การเลือกพื้นที่วิจัยทั้ง 3 แห่งนี้ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุม เพราะประชากรในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันอย่างกว้างขวาง

✓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสำนึกทางค่านิยมและโภชนาการ อันได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติทางค่านิยมและโภชนาการ
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชนทางค่านิยมและโภชนาการ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสำนึกกับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชนทางค่านิยมและโภชนาการ

✓ ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยถือว่าความสำนึกทางค่านิยมและโภชนาการเป็นเพียงลักษณะเฉพาะที่สามารถใช้วิธีการวัดแบบอุปมาเอาจากความรู้และความเข้าใจ รวมทั้งทัศนคติเกี่ยวกับอาหารและโภชนาการ
2. ผู้วิจัยถือว่า วันเวลาที่แตกต่างกันในการสัมภาษณ์กลุ่มแม่ ไม่เป็นเหตุให้กลุ่มแม่เปลี่ยนแปลงความรู้และความเข้าใจ รวมทั้งทัศนคติเกี่ยวกับอาหารและโภชนาการ จนไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบได้

✓ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ✓

1. ทราบแนวโน้มของความสัมพันธ์ของแม่ในค่านอาหารและโภชนาการว่ามีหรือไม่
มีอย่างไรและมากน้อยเพียงใด เพื่อหน่วยงาน องค์การหรือสถาบันต่าง ๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง
ทางค่านอาหารและโภชนาการจะได้ช่วยปรับปรุงแก้ไข และสร้างความสัมพันธ์ของแม่ในเรื่อง
อาหารและโภชนาการให้มากยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพของคนต่อไป
2. เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนาประเทศในด้านการสาธารณสุขและเป็น
เป็นผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในประเทศด้วย
3. เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการสื่อสารเพื่องานเผยแพร่และประชาสัมพันธ์
ขององค์การหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
4. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินงานพัฒนาค่านสาธารณสุขมูลฐานของกระทรวง
มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

✓ คำจำกัดความในการวิจัย ✓

1. ความสัมพันธ์ค่านอาหารและโภชนาการ หมายถึง ผลการประเมินค่าของ
ความรู้และความเข้าใจ ทศนคติและความเชื่อต่าง ๆ ในเรื่องค่านอาหารและโภชนาการ
ทศนคติ ในเรื่องเกี่ยวกับพื้นฐานทั่วไปในเรื่องอาหารและโภชนาการ เรื่องอาหารและ
โภชนาการของหญิงขณะตั้งครรภ์และหลังคลอด และเรื่องอาหารทารกและเด็ก
2. ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาหารและโภชนาการ หมายถึง ความรู้
และความเข้าใจในเรื่องพื้นฐานทั่วไปทางค่านอาหารและโภชนาการ อาหารและโภชนาการ
ของหญิงขณะตั้งครรภ์และหลังคลอด และอาหารทารกและเด็ก

3. ทักษะคิดเกี่ยวกับอาหารและโภชนาการ หมายถึง

- ก. ความคิดเห็น ความรู้สึก ความเชื่อเกี่ยวกับอาหารของหญิงขณะตั้งครรภ์และหลังคลอด
- ข. บริโภคนิสัยและความเชื่อต่าง ๆ ในเรื่องเกี่ยวกับอาหารและโภชนาการ
- ค. ความคิดเห็น ความรู้สึก ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องอาหารทารกและเด็ก

4. การเปิดรับสื่อมวลชนทางคานอาหารและโภชนาการ หมายถึง การเปิดรับสื่อมวลชนในเรื่องที่เกี่ยวกับ

- ก. อาหารและโภชนาการของหญิงขณะตั้งครรภ์และหลังคลอด
- ข. อาหารและโภชนาการที่เป็นพื้นฐานทั่วไป
- ค. อาหารทารกและเด็ก

สมมติฐานของการวิจัย

1. แม่ที่มีอายุ การศึกษา รายได้ และอาชีพต่างกัน มีความสำนึกทางคานอาหารและโภชนาการแตกต่างกัน

1.1 แม่ที่มีอายุ การศึกษา รายได้ และอาชีพต่างกันมีความรู้ความเข้าใจทางคานอาหารและโภชนาการแตกต่างกัน

1.2 แม่ที่มีอายุ การศึกษา รายได้และอาชีพต่างกันมีทัศนคติทางคานอาหารและโภชนาการแตกต่างกัน

2. แม่ที่มีอายุ การศึกษา รายได้และอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชนทางคานอาหารและโภชนาการแตกต่างกัน

3. ความสำนึกทางคานอาหารและโภชนาการ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเปิดรับสื่อมวลชนทางคานอาหารและโภชนาการ